

Kogenud taotlejate, hindajate ja konsultantide soovitusi "Euroopa horisondi" 2. samba taotluse kirjutajale*

Versioon 02.07.2024

** Järgnevad soovitusel ja tähelepanekud on enamasti pärit kogemusejagamise üritustelt, on seotud peamiselt sotsiaal- ja humanitaarteadusliku fookusega teadusprojektidega ning **puudutavad etteantud sisuga konkursiteemasid**, st peamiselt "Euroopa horisondi" 2. samba taotlusi. Nad lähtuvad eeskätt hindajate, aga ka taotlejate ja konsultantide individuaalsetest, konkreetsetest kogemustest ega pruugi kehtida iga kord ega igas kontekstis. Taotluse edukust võivad mõjutada paljud muudki asjaolud peale nende, mis on välja toodud allpool.
Muudest abistavatest materjalidest annab ülevaate tabel "Peamised allikad ja tugimaterjalid konkursiteema ja taotlusvormi tõlgendamisel" käesoleva materjali lisas.*

Konkursiteema (*call topic*) tõlgendamine ja projekti üldine kavandamine

- Taotlus peab **katma konkursiteema** (*call topic* või *work programme topic*) **tervikuna**, rida-realt ja sõna-sõnalt. Seejuures tuleb pöörata tähelepanu sõnastuse nüanssidele, nt **should'**ide ja **could'**ide erinevuse osas: *should* teeb tingimuse kohustulikuks, samas kui *could* viitab, et tegemist on näitega, millele võib pakkuda välja alternatiivi – taotlusele võib tulla kasuks, kui alternatiivi kasuks otsustamist otsesõnu põhjendada.
- Lisaks konkursiteemale sisaldab kohustuslikke nõudmisi **taotlusvorm**. Ka taotlusvormis tuleb katta kõik alapunktid ja jälgida kõiki soovitusi, soovitavalt etteantud järjestuses (NB! TRLid tuleb taotluses määratleda vaid juhul, kui konkursiteemas on neile viidatud). Peatükkide ja alapeatükkide järjestust muuta ei tohi.
- Taotlusvormi tõlgendamisel on abiks **hindamisvorm ja eriti hindamise alakriteeriumid** – vt lähemalt allpool. Muudest abistavatest materjalidest annab ülevaate tabel "Peamised allikad ja tugimaterjalid konkursiteema ja taotlusvormi tõlgendamisel" käesoleva materjali lisas.
- **Konkursiteema** (*call topic* või *work programme topic*) paikneb **teemaploki** (*destination*), **taotlusvooru** (*call*) ja **tööprogrammi** (*work programme*) kontekstis. Teema tõlgendamisel tuleb arvestada eriti teemaploki (*destination*) sissejuhatuses öeldut (sh nõudmisi). Teemaploki eesmärgi (*expected impact*) suunas liikumist tuleb selgitada taotluse punktis 2.1. Teema mõistmiseks võib abi olla ka teistest sama teemaploki teemadest.
- Komisjon püüdleb **sünergia** poole võimalikult kõigi samas taotlusvoorus, võimalusel aga ka erinevatel aastatel sarnaste teemade alt rahastatud projektide vahel. Taotlusvooru teemaplokk (*destination*) on justkui **konkursiteemade portfell**, sama loodetakse projektidelt (*portfolio approach*).

- Seetõttu on **toetumine varasematele projektidele ja koostöö käimasolevate projektidega** väga tähtis. Taotluses tuleb näidata kursisolekut nii teadmiste seisuga **teaduses ja poliitikas** üldiselt kui ka konkreetselt "Euroopa horisondi" projektidega. Kindlasti tuleb projektis **kavandada aega koostööks nende projektidega, mis saavad raha sama konkursiteema alt**, mille alt taotled ise. Kuigi sama konkursiteema alt edukaks osutuvad projektid ei ole veel teada, annab teema ette üldise raamistiku, nii et mõnel määral saab oodatavat koostööd kirjeldada ka sisuliselt. Võimalusel on hea teha koostööd ka projektidega, mis saavad rahastuse samal ajal teistes etteantud konkursisistemadega taotlusvoorudes ning isegi teistes rahastusprogrammides.
- Projektile tuleb kasuks ka **varasemates projektides osalenud inimeste kaasamine**. Taotlus võib sisaldada tabelit, mis näitab seoseid ja koostööd varasemate projektidega kuni konkreetsete inimesteni välja.

Ambitsiooni ja tehtavuse tasakaal

- Komisjon ootab *best value for money* – seda ka **projekti kestuse** osas. Juhul kui projekti kestus ei ole kirjas taotlusvooru (konkursiteema) tekstis, on taotlejale jäetud vabadus see ise välja pakkuda. Võimalik kestus tuleneb sel juhul konkursiteema skoobist ehk oodatava projekti mahust ja eelarvest. RIA, IA ja CSA projektide puhul eeldab Euroopa Komisjon tavaliselt 3-4 aasta pikkusi projekte. Kolmest aastat lühemaid RIA, IA või CSA projekte ei peeta praktikas tõhusaks. Teiselt poolt tuleks projekti kestust kavandades pidada silmas konkureerivate taotluste võimalikku kestust – st asjaolu, et enamik konkurente lähtub tõenäoliselt 3-aastase kestuse soovituselt. Kuna mäng toimub etteantud eelarve raames, võidakse sarnase sisuga, kuid kauem kestva projekti mõju hinnata nõrgemaks kui ajas lühema, kuid tegevuste poolest tihedama ning rohkem siht- ja sidusrühmi kaasava projekti mõju. Samas võib ka nelja-aastane projektipikkus olla väga veenev, kui selle vajalikkus on sisuliselt põhjendatud.
- **Partnerite arvu** osas on RIA tüüpi projekti *good value*'t kirjeldatud vahemikuga 8 kuni 10, kuid on ka mitmekümne partneriga projekte. Märksa väiksemat partnerite arvu ei võimalda tihti konkursiteemas eeldatav lähenemisviiside mitmekesisus. Partnerite suurem arv ja mitmekesisus (sh siht- ja sidusrühma esindajate kaasamine) võimaldab projekti oodatavat mõju veenvamalt näidata. Lühema kestuse ja suurema partnerite arvuga projektil võib sarnase sisu, eesmärkide ja taseme korral olla seega suurem edulootus kui pikemal ning väiksema partnerite arvuga projektil. Teisalt võib liiga palju partnereid teha projekti raskemini hallatavaks ning ka eelarve ei pruugi jaotuda mõistlikult.
- Varasemate projektide **näiteid** on kõige parem vaadata CORDISE andmebaasis (cordis.europa.eu), keskendudes sisult sarnastele ja sama tüüpi (nt RIA) projektidele.
- Otsides tasakaalu ambitsioonikuse ja tehtavuse vahel, näita julgelt ja selgelt oma **ambitsioonikust, innovaatilisust ja state of the art'i ületamist**. Pigem võta suuremaid riske ning too veenvalt välja, kuidas on kavas nendega tegeleda, kui looda tagasihoidlikumale ja riskivabamale lähenemisele.

- Kõik projektis osalejad ei pea olema toetust saava partneri (*beneficiary*) positsioonis. Tavaks on kasutada ka muid koostöö- ja kaasamisviise, sh **nõuandjaid** (nt [ethics advisor](#)) ja **nõuandvat kogu või kogusid** (*Advisory Board*).¹
- Assotsieerunud partner (AP) on projektis osaleja, kes ei saa projektilt rahalist toetust, vaid osaleb täiel määral oma vahenditest. Erinevate osalemisvormide puhul rakenduvate tingimuste kohta saab lugeda [mudelgrandilepingust \(Model Grant Agreement\)](#) või küsida nõu NCP-lt.
- Hindajad vaatavad hoolega projekti **haldamise veenvust**: selge ja läbipaistev, projekti sisuga kooskõlaline haldusstruktuur tuleb taotluse hindele kindlasti kasuks.
- Partnerite **tööjaotus** peab olema veenev ja põhjendatud. Näiteks torkab silma, kui eelarve on väga ebaühtlaselt jaotunud. Samas ei välista see reegel erandeid. Näiteks võib olla põhjendatud, et mõnel partneril on vaid väike arv töökuid, kui ta panustab vaid mõne väga konkreetse tööülesandega.
- Ole kokkuhoidlik tulemite/aruanete (*deliverables*) ja verstapostidega (*milestones*): mõlemad peaksid olema läbimõeldud ja tähtsad, killustada ja pudistada ei tohiks. Kindlasti ära plaani üle 40 *deliverable*'i projekti sees, pigem võiks neid olla vähem. 2–3 tulemit töopaketi kohta on piisav.
- Arvesta ka kriteeriume, mille alusel järjestatakse sama hinde saanud taotlused (tööprogrammi nõudeid täpsustavast dokumendist *General Annexes*) – nt "uudne ja huvitav aspekt" võib tuua juba niigi kõrge hinnangu puhul lisaedu:
 - *proposals that address aspects of the call that have not otherwise been covered by more highly ranked proposals*
 - *scores awarded for 'Excellence' > scores for 'Impact' (Innovation Action'ite puhul vastupidi)*
 - *gender balance among the personnel named in the proposal who will be primarily responsible for carrying out the research and/or innovation activities, and who are included in the researchers table in the proposal*
 - *geographical diversity, defined as the number of Member States or Associated Countries represented in the proposal, not otherwise receiving funds from projects higher up the ranking list (and if equal in number, then by budget)*
 - *other factors related to the objectives of the call, or to Horizon Europe in general. These may include, for example, enhancing the quality of the project portfolio through synergies between projects or, where relevant and feasible, involving SMEs.*

Aita hindajat!

- Tutvu materjalidega, mida Euroopa Komisjon kasutab hindajate koolitamiseks (*standard briefing slides ja support videos*) – need on avalikult kättesaadavad [taotluste hindajaks registreerumise lehel](#). Registreeru ka ise hindajakandidaadiks.

¹ *Ethics advisor* või *ethics board* on väga soovitatav kõigis projektides, milles võib eetikaküsimusi ette tulla. Eetikaekspert peab olema konsortiumist eraldi isik, aga võib olla samast asutusest. Eetika-alaste nõuandjate puudumine ei pruugi taotluse hinnet tingimata alandada, kuid projekti eelarve seisukohalt on kasulik vastavad kulud juba taotluses ette näha, sest muidu (juhul kui nende nõue lisandub eetikaseire käigus) tuleb vastavad kulud katta muudest vahenditest.

- **Mõttele hindajale**, tema ajale ja paljudele teistele sama teema taotlustele, mida ta peab piiratud aja jooksul lugema ning detailsete kriteeriumite põhjal hindama. Mida lihtsam on hindajal sinu taotlusega töötada, seda vähem ta väsib, seda paremas tujus ja tähelepanelikum ta on. Hindaja peaks kergesti leidma märksõnad, mis esinevad konkursiteemas ning taotlus- ja hindamisvormis. **Tee talle õigete kohtade leidmine lihtsaks.**
- Vajadus koostada **hindamisraport** (vt hindamisjuhendit ja selle selgitusi, mille leiad hindajate koolitamise materjalidest) **on raamistik, mis suunab ja piirab hindaja tähelepanu**. Näiteks loevad hindajad ka taotluse A-osa, kuid mitte kõiki selle osi sama tähelepanuga kui B-osa, millele keskendub hindamisraport. Kasuta A-osa infot strateegiliselt, nt konsortsiumi tugevuse näitamiseks.
- **Ole ammendav** ja ava kõik vähegi tähtsad detailid, näiteks ära jäta hädusust meetodikirjeldusse, kaasatavate ja uuritavate kirjeldusse jms. Hindaja ei saa hinnata asju, mida pole otseselt öeldud – ta ei tohi oletada ega lugeda su plaane ridade vahelt.
- Samas kirjuta nii lühidalt ja selgelt, kui võimalik; lihtsas inglise keeles. Ühelt poolt väldi erialatermineid, mida ei tunne teised erialad või mida teise eriala inimene võib mõista valesti. Teisalt kasuta üldtuntud sõnavara põhjusel, et inglise keel ei ole enamiku hindajate emakeel: *use common European English that we all understand*.
- **Kasuta konkursiteema, taotlusvormi ja hindamisjuhendi sõnu ja sõnastusi**. See aitab hindajal vajalikud kohad kiiremini leida.
- **Kasuta jooniseid ja muid illustratsioone, aga targalt**. Ära pane taotlusesse pilte või jooniseid, mis sisuliselt palju ei ütle, vaid kasuta neidki hindaja töö lihtsustamiseks. Heade, **sisu mõista aitavate, tähtsaimat välja toovate jooniste eest on hindaja väga tänulik**. Hea mõte võib olla ka mõõdukas värvide kasutamine tekstis nt sisuseoste väljatoomiseks.
- **Ülevaatlikkuse jaoks** ning taotluse tugevuste väljatoomiseks on **palju abi tabelitest**. Nt konkursiteemale vastavuse näitamiseks, osalevate partnerite tugevuste väljatoomiseks, projektis *state of the art*'ile vastavate ning seda ületavate aspektide võrdlemiseks jpm.
- Taotluse kõik osad ja detailid peavad olema heas kooskõlas ning **nii läbivad jooned taotluse sees kui ka seosed konkursiteema ootustega** peavad olema lugejale selgelt näha.
- Hindaja ootab taotluse **osade ilmselget kooskõla** – taotlus peab olema hästi läbikirjutatud, iga osa lugemisel peab olema tunda seoseid teistes osades öelduga. Märk, et midagi on valesti, on samas copy-paste'i kasutamise kiusatus peatükkide vahel, sest taotlusvorm ei sisalda sisukordusi. Taotlusvormis on mitmeid kohti, mis puudutavad "samu asju", kuid alati erineva nurga alt.
- Väldi stiililisi erinevusi ja eristuvat käekirja mõne tehnilisema lõigu puhul, need torkavad hindajale silma. Vähemalt taotluse lõppversiooni võiks sama inimene mõttega läbi kirjutada.
- Arvesta, et mõned hindajad ei loe taotlust algusest peale, vaid alustavad mujalt, nt mõjupeatükist või hoopis partneritest ja eelarvest.
- Ole ettevaatlik lühendite ja akronüümidega – kasuta neid vaid väga sagedaste mõistete kohta. Kasutatud lühendid määratle taotluse alguses kergesti leitaval viisil (nt eraldi kastis). Ka

spetsiifilised mõisted too hindaja jaoks nähtaval ja kergesti leitaval viisil välja (arvesta, et teisel erialal võib sama või sarnase termini määratlus erineda).

- Projekti hindamisraport (*Evaluation Summary Report*) on õpetlik, kuid ebatäielik materjal. Taotluse puudused ja nõrgad kohad tuuakse ESRides välja ettevaatlikult ja osaliselt; sisulisi soovitusi ei tohi hindajad taotlusele anda. Soovitusi tohivad eksperdid anda vaid *lump-sum*-meetodil eelarvega taotluste eelarvetabelile.

Ära kaota ühtegi punkti!

- **Kõik kolm taotlusvormi peatükki on võrdselt tähtsad** ning annavad kuni 5 punkti. Punkti kaotamist ei tohi endale lubada ühestki peatükist.
- 1. peatükk "Excellence" kirjeldab projekti ideed ja eripära, peab olema kõitev ja meelde jääv ning vastama konkursiteemale. Selle üle vaieldakse hindamispaneelides tihtipeale kõige enam.
- 2. peatüki puhul on tihti näha, et selle kirjutamine on jäetud tagaplaanile. Seda ei tohiks aga teha – mõju on horisondi projektide ideeline kese ning selle peatüki tugevus võib osutada hindamisel otsustavaks. *Innovation Action*'i puhul on 2. peatüki "Impact" hinde kaal 1,5.
- 3. peatükk on tehnilisem, kuid võimaldab anda palju tähtsat lisainfot ning tuua sisse detaile, mis tõstavad taotluse veenvust ja hinnet – kasuta seegi võimalus lõpuni ära.
- Hindamise lähtekohaks on 5 punkti iga peatüki eest ja hinde samm on 0,5 punkti. **Hindamine käib puuduste põhihindest lahutamise teel** – see tähendab, et hinded kumuleeruvad pigem taotluse puudused kui tugevused. **Iga olulisem puudujääk mõne hindamise alakriteeriumi lõikes** (vt allpool) sunnib taotluse hinnet sellevõrra alandama. Tugeva konkurentsi tingimustes on aga ka 0,5 punkti suur kaotus. Ebapiisava või **nõrga taotluseosa tõttu alla läinud hindenumbrit ei pruugi muud tugevused kompenseerida.**
- Hindamislävendi ületamiseks peab taotlus saama iga peatüki eest vähemalt 3 ning kokku vähemalt 10 punkti. Tiheda konkurentsi tõttu ei piisa lävendi ületamisest aga enamasti päriskonkurentsi saamiseks.
- Palju oleneb samas konkureerivatest taotlustest. Näiteks on hindamise alakriteeriume piisavalt palju selleks, et päriskonkurentsi pääseks taotlus, kus kõigile alakriteeriumitele on vastatud "korralikult", st punkte pole kaotatud lünkade ega muude pigem tehniliste puuduste tõttu. Mõnel teisel juhul sellest ei piisa, pea ega detail peab olema hiilgav.

Tähelepanekuid ja soovitusi taotluse osade kohta

Taotlusvormi A-osa

- Hindajad sirvivad ka taotluse A-osa, kuigi mitte alati sama tähelepanuga nagu B-osa, millele keskendub hindamisjuhend, st millele suunab tähelepanu hindamisraporti koostamise vajadus. A-osast suunab hindamisraport vaatama näiteks konsortsiumis osalejate kohta toodud

taustainfot (lisaks kirjeldusele taotluse 3. peatükis): kasuta A-osa infot strateegiliselt, nt konsortsiumi tugevuse näitamiseks.

- Taotluse kokkuvõtet (abstrakti) kasutab Euroopa Komisjon taotlusele sobivate hindajate leidmiseks varem konkursiteema põhjal valitute hulgast, st **abstraktist võib sõltuda, milliste erialade inimesed hindavad taotlust hindamisprotsessi esimeses etapis**. Sama kokkuvõtte avaldatakse eduka projekti puhul ka CORDISes. Järgi taotlusvormi juhiseid, et katta kõik vajalikud aspektid. Hindajad ise pööravad abstraktile pigem vähem tähelepanu, sest hindamisvormis ei ole selle kohta küsimusi – otseselt ei sunnita hindajat sellesse süüvima. Etteantud konkursiteema puhul saadetakse potentsiaalsetele ekspertidele neid hindajaks kutsudes konkursiteema tekst, mitte projekti abstrakt.
- Projektiliikmete sooline tasakaal on tähtis. Eriti tuleks vältida vertikaalset hierarhiat sugude vahel, kus mehi on rohkem juhtpositsioonidel ja naisi rohkem tööühmeliikmete hulgas. Teatava tendentsina on seni saanud öelda, et naiste suunas kaldu projektimeeskondi on praktikas peetud väiksemaks probleemiks kui meeste suunas kaldu meeskondi, ning mõne sisuliselt sobiva teema puhul on naiste poole kaldu juhtimist suudetud näidata projekti tugevusena. See võib aga sõltuda põhjenduse veenvusest konkreetsete hindajate silmis ja/või konkreetse konkursiteema taustal – igal juhul võiks taotluses veenvalt näidata, et soolise tasakaalu saavutamiseks on tehtud ja tehakse projekti käigus pingutusi. Juhul kui tekib vajadus järjestada sama hinde saanud projekte, ei vaadata enam põhjendusi, vaid loetakse teadlaste tabelis leiduvad naised ja mehed lihtsalt kokku (vt eespool sama hinde saanud taotluste järjestamise kohta).
- Taotluse A-osas saab välja tuua kuni viis senist saavutust partneri kohta. Soovitav on hästi läbi mõelda, millised projektid, publikatsioonid vm varasemad saavutused sobivad partnerite tutvustuseks kõige paremini just selle taotluse kontekstis. Hindaja eeldab, et väljatoodud projekt või publikatsioon näitab konkreetse taotluses osaleja (inimese) pädevust ning just selles konkreetsetes projektis – seos projektitaotlusega peab olema nähtav ning tuleks ka eksplitsiitselt lisada, kuidas ilmnev pädevus aitab projektile kaasa. Kui konkreetse inimese projekti asemel on välja toodud asutuse kogemust kirjeldav projekt, st miski, mis kirjeldab hoopis asutuse suutlikkust, tuleks seda kommentaaris eraldi selgitada ning välja tuua, millist rolli mängisid viidatud projektis inimesed, kes osalevad antud taotluses.
- Hindajaid suunatakse lähtuma sellest, et projektis osalejate seniste saavutustena välja toodud publikatsioonid peaksid olema avatud (*open access*) ning andmed vastama FAIR kriteeriumitele. Ajakirja mõjutegurit peaksid hindajad eirama.

B-osa ptk 1: *Excellence*

- Ära alusta taotlust pika sissejuhatava "maailmakirjeldusega", sest **konteksti loob horisondi 2. samba taotlustele juba konkursiteema**. Hindaja saab lugemiseks terve hulga samateemalisi taotlusi. Keskne idee ja taotluse eripära peavad seetõttu ilmnema võimalikult taotluse alguses ning **hindaja peab nii vaimustuma taotluse ideest kui ka veenduma selle tehtavuses võimalikult kohe: *You have to sell your idea on the first two pages!***

- **Taotluse eesmärgid (*objectives*)** peavad olema SMART või nii SMART kui taotluse eripärasest tulenevalt võimalik. Mõnes tugimaterjalis soovitatakse juba siin kasutada KPI-sid, kuid SSH keskmega taotluse puhul ei pruugi see olla tingimata vajalik – küll aga on KPI-d vajalikud taotlusvormi 2. peatükis.
- Konkursiteema oodatavad tulemused (*expected outcomes*) ja skoop peavad taotluse eesmärkides (*objectives*) peegelduma – seos peab olema nähtav – kuid mitte üks-ühese vastavuse mõttes: sinu taotluse eesmärgid tulenevad sinu taotluse loogikast ja plaanitavast tulemustest (*results*).
- **Kuidas vastab taotlus konkursiteemale?** Selle aspekti hindamise lihtsustamiseks soovitatakse kasutada võrdlevat tabelit: ühel pool konkursiteema oodatavad tulemused ja skooobi komponendid, teisel pool lühike selgitus, kuidas projektitaotlus neile ootustele vastab ning võimalusel täpsustus, kust hindaja saab vastava rea kohta lähemalt lugeda. Lisada võiks juba ka täpsustavaid viiteid projekti komponentidele - projekti eesmärkidele, plaanitavatele tulemustele, töopakettidele jms.
- **Valdkonna hetketeadmist (*state of the art*)** tuleb kirjeldada niivõrd kui see aitab välja tuua konkreetseid aspekte, mida projekt lubab ületada. Kindlasti on valdkondki, milles taotlus hetketeadmist ei ületa – aga tuleb näidata, **kus täpselt paikneb sinu taotluse uus, loov ja inspireeriv aspekt. Too oma panus selgelt ja ka visuaalselt välja, vaimusta ja inspireeri hindajat!**
- Ole nii konkreetne kui võimalik, ära tee tühje sõnu. Nt ära ülista oma plaane tühjalt, vaid too näiteid ja põhjenda oma kavatsuste suurepärasust faktidega. Jutusta lugejat kõitev ja veev lugu – mõtle taotlusest kui hindaja veenmise üritusest. Kirjanduseviited on taotluse osa – kasuta viiteid läbimõeldult, osundades keskset ja tähtsaimat.
- *State of the art*'i peegeldavad ka **asjassepuutuvad poliitikadokumendid**: eriti Euroopa Liidu, aga ka liikmesriikide strateegiad, tegevuskavad jne. Vahel on neile konkursiteemas viidatud, kuid kindlasti tuleb taotlust tehes kontrollida, millised on olnud vahepealsed arengud – konkursiteema tekst võib olla valminud mitu aastat enne konkursi tähtaega.
- Kui konkursiteema (*call topic*) tekstis TRLi taset ei mainita, siis ei peaks seda mainima ka taotluses. Paremini on esitada sõnaline kirjeldus – see veenab hindajaid paremini.
- **Meetodipeatükk** sisaldab rida programispetsiifilisi alapunkte, mille kirjutamisel tuleb hinnatavate aspektidega detailselt kursis olla (vt nt [hindajate koolitamise slaidid](#) 33–37). Igas alapunktis on tähtis avada kõik just selle punkti hindamiseks vajalikud aspektid või viidata nende lahtikirjutatusele mujal taotluses, sest hindajad ei pruugi neid mujalt taotlusest (isegi sama peatüki raames) kergesti leida ega just selle punkti hindamisel arvestada. Iga punkti hindamiseks vajalikud aspektid leiab hindajate koolitamise materjalidest; kõrvuti tuleks vaadata nii videot kui ka slaidid (NB, videotes kasutatud slaidid ei kattu eraldi avaldatud briifinguslaididega), samuti on soovitatav tutvuda ["Euroopa horisondi" programmijuhendiga](#).
- **Avatud teaduse (OA)** põhimõtetest lähtumine on projektis kohustuslik: tutvustavate nõuetega ([mudelgrandilepingu](#) lisa 5 artikkel 17) ning too detailselt välja, kuidas projektis neid järgitakse. Pea meeles, et avatud teaduse osaks on ka teadmise koosloome. Hindajate

juhendamaterjalid eristavad kohustuslikke (vt eespool) ja soovituslikke (*open peer review*, tulemuste võimalikult varane avaldamine nagu *preregistration*, *registered reports*, *preprints etc.* ning koosloome teadmusloomes) avatud teaduse komponente, märkides, et soovituslikud komponendid võivad vastava punkti hinnangut tõsta, ent mitte langetada, kuid praktikas soovitame tõsiselt kaaluda kõigi avatud teaduse komponentide kasutamist oma projektis. Erialaste ajakirjade kõrval võib kaaluda ka [ORE](#) platvormil avaldamist. ORE on ajakirja rolli täitev teadusartiklite platvorm, mis kasutab avatud retsenseerimist, avaldades ka artikli trükieelsed versioonid. Artikli aluseks olevad digiandmed avaldab ORE repositooriumis Zenodo. OREs avaldamine ei ole siiski kohustuslik ega tohiks mõjutada taotluse hinnet.

- "Euroopa horisondis" on olemas **andmehaldusplaani vorm**, millega on hea tutvuta juba taotluse etapis. Nii AHP vormi kui ka taotlusvormi AHP-osa keskmes on FAIR-põhimõtted, s.o rida digitaalsete andmete ligipääsetavust ja taaskasutatavust kirjeldavaid printsiipe. Enamiku FAIR-põhimõtete täitmise tagab sobiv repositoorium (digiarhiiv), seega praktikas on kasulik alustada repositooriumi(te) valikust. Endal tuleb läbi mõelda just enda andmete spetsiifikast tulenev (nt isikuandmetesse puutuv, intellektuaalomandi kaitsest ja/või turvalisusest tulenev). Tuleks arvestada, FAIR-põhimõtted keskenduvad sellele etapile andmete haldamisel, mil korrastatud ja jäävama väärtusega digiandmed deponeeritakse usaldusväärse institutsiooni (nt mõne ülikooli vm kestliku asutuse) hallatavasse repositooriumisse (andmete kirjeldus soovitatakse repositooriumis avaldada juba varem, andmete kogumise alguses). Kuid andmehaldusplaani peaks käsitlema andmete turvalist haldamist ja konsortsiumipartnerite vahel jagamist nende kogumisest ja tekkimisest peale, vajadusel ka mittedigitaalsete andmete jm materjalidega toimetamist. Kui projektis töötatakse varem loodud andmetega, tuleb ka see andmehaldusplaanis välja tuua. Andmehaldusega seotud kulud (sh seoses digieelse materjaliga) on kindlasti kasulik juba taotluse kirjutamisel läbi mõelda, siia kuuluvad andmehalduri palgakulud, turvalisuse tagamine jms. AHP ja avatud teaduse punktide kirjutamisel ongi soovitatav konsulteerida andmehalduriga, kes hakkab projekti andmetega toimetamist toetama ka hiljem projekti käigus.
- **Uus!** Kui projektis kasutatakse või arendatakse **tehisaru** (AI-d), tuleb sellega seonduvat avada nii eetikakaalutluste lahtikirjutuses (taotlusvormi A-osas) kui ka käesolevas peatükis. AI-d puudutavad punktid lisati taotlusvormi meetodipeatükki 2023. Vastav küsimus sisaldub ka hindamisvormis: hindajatelt küsitakse täiendava küsimusena, kas projekt hõlmab AI-l põhinevate süsteemide ja/või tehnikate kasutamist ja/või arendamist, ning kui vastus on jaatav, peavad nad meetodipeatüki osana hindama süsteemi tehnilist stabiilsust (*robustness*) ja hoolikust (*due diligence*, hoolsuskohustus). Hindajate koolitamise materjal suunab (2024 kevade seisuga) hindama nelja taotlusvormis mainitud punkti, sh tehniline ja sotsiaalne stabiilsus, täpsus ja reprodutseeritavus; töökindlus ja ootuspärasus (kahju jm soovimatu mõju vältimine), otsustusprotsessi jälgitavus.

Hindamise alakriteeriumid peatükis *Excellence*²

Assess the project's **objectives**:

- Are they **clear and pertinent** to the topic?
- Are they **measurable and verifiable**?
- Are they **realistically achievable**?

² Allikas: "Standard briefing slides for experts (HE)" <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/work-as-an-expert> (veebbruar 2023)

- Is the proposed work **ambitious and goes beyond the state-of-the-art**?
 - Does the proposal include **ground-breaking R&I, novel** concepts and approaches, **new** products, services or business and organisational models?
 - Is the **R&I maturity** of the proposed work in line with the topic description?
- Please bear in mind that advances beyond the state of the art must be interpreted in the light of the positioning of the project. For example, expectations will not be the same for RIAs at lower TRL, compared with Innovation Actions at high TRLs. (TRLe tuleb mainida juhul, kui neid mainitakse konkursiteemas.)*

Assess the **scientific methodology**:

- Is the **scientific methodology** (i.e. the concepts, models and assumptions that underpin the work) clear and sound?
- Is it clear **how expertise and methods from different disciplines will be brought together** and integrated in pursuit of the objectives? if applicants justify that an inter-disciplinary approach is unnecessary, is it credible?
- Has the **gender dimension** in research and innovation content been properly taken into account?
- Are **open science practices** implemented as an integral part of the proposed methodology?
- Is the **research data management** properly addressed?
- For topics indicating the need for the **integration of social sciences and humanities**, is the role of these disciplines properly addressed?

Vt ka ETAGi NCP-de eestikeelsete kommentaaridega taotlusvormi.

B-osa ptk 2: *Impact*

- Mõjupeatükki kirjutades tuleb arvestada taotlusvormi termineid ning mõjuahela (*impact pathway*) eeldatavat ülesehitust. **Projekti tegevustest ja neile vastavatest tulemustest (results) algavad mõjuahelad (impact pathways) konkursiteema oodatava(te) tulemus(t)e (expected outcomes) ja teemaploki pikemaajalisema oodatava mõju (expected impact) suunas.**
- Mõjuahel tuleks avada eraldi iga oodatava tulemuse (*expected outcome*) jaoks, näidates seoseid ka ühe või mitme kaugema mõjuga (*expected impact*). (Kui teemaplokil on mitu kaugemat oodatavat mõju, võib projekt keskenduda neist ühele.)
- Konkursiteema **oodatavatesse tulemustesse (expected outcomes) panustamist tuleb kirjeldada projekti lõpu seisuga (medium term effect, eeldatavalt 3 aastat projekti algusest – taotlusvormi järgi during or shortly after the end of the project), teemaploki oodatavasse mõjusse (expected impact) panustamist 5 või enama aasta seisuga, arvestades projekti algusest (longer term effect). Projekti tulemused (results) eelnevad mõjule (impact).**
- Punktis 2.1 ei pea mõjuahelat esitama skeemina, sest oodatakse sõnalist kirjeldust. Sõnalise kirjelduse nõue samas ei välista "narratiivi" skeemile paigutamist või hoopis selle esitamist tabelina, vrd eespool illustatsioonide ja ülevaatlikkuse kohta.
- Teadusprojekti mõjusid on tavaks jagada teaduslikeks, majanduslikeks ja ühiskondlikeks (sellist jaotust soovitab ka taotlusvorm), kuid taotluse teemast olenevalt võib seda jaotust diferentseerida või muuta, nt tuua eraldi välja keskkonnamõjud. Ühiskondlikud, poliitilised ja võimalusel majanduslikud mõjud tuleb (mõjuahelate kirjeldamisel) teaduslike kõrval siiski selgelt esile tuua.

- Projekti tulemuste levitamist (p 2.2) on kombeks näidata kvantitatiivselt: palju on veebiplatvormil jälgijaid, mitu inimeste kaasatakse mingisse tegevusse jne. Soovitatakse kasutada KPI-sid (*key performance indicators*).
- Punktis 2.3 antud tabel tuleks täita etteantud kujul, see võtab kokku kahes eelmises punktis kirjeldatu. Kogu 2. peatüki kirjutamist võib sellest kokkuvõtvast tabelist ka alustada: siis on kindel, et vajalikud elemendid tulevad juba eelmistes punktides samatähenduslikena sisse.

Hindamise alakriteeriumid peatükis *Impact*³

Assess the **proposed pathways** towards impact:

- Is the contribution of the project towards the 1) expected outcomes of the topic and 2) the wider impacts, in the longer term, as specified in the respective destinations of the WP, **credible**?
- Are **potential barriers** to the expected outcomes and impacts identified (i.e. other R&I work within and beyond Horizon Europe; regulatory environment; targeted markets; user behavior), and **mitigation measures** proposed? Is any potential negative environmental outcome or impact (including when expected results are brought at scale, such as at commercial level) identified? Is the **management of the potential negative impacts** properly described?
- Are the **scale and significance** of the project's contribution to the expected outcomes and impacts estimated and quantified (including baselines, benchmarks and assumptions used for those estimates)?

Scale' refers to how widespread the outcomes and impacts are likely to be. For example, in terms of the size of the target group, or the proportion of that group, that should benefit over time;

'Significance' refers to the importance, or value, of those benefits. For example, number of additional healthy life years; efficiency savings in energy supply.

Assess the **measure to maximise impact – Dissemination, exploitation and communication**:

- Are the proposed dissemination, exploitation and communication measures **suitable** for the project **and of good quality**? All measures should be **proportionate to the scale** of the project, and should contain concrete actions to be implemented both during and after the end of the project.
- Are the **target groups** (e.g. scientific community, end users, financial actors, public at large) for these measures identified?
- Is the **strategy for the management of intellectual property** properly outlined and suitable to support exploitation of results?

If exploitation is expected primarily in non-associated third countries, is it properly justified how that exploitation is still in the Union's interest?

Vt ka ETAGi NCP-de eestikeelsete kommentaaridega taotlusvormi.

B-osa ptk 3: *Implementation*

- Optimaalseks töopakettide arvuks teadusprojekti puhul on pakutud 6–8, sh kohustuslik halduse (management) ning tulemuste levitamise-kasutamise ja projekti kommunikatsiooni (*dissemination, exploitation, communication*) töopakett.
- Kui projekti rahastamisel kasutatakse *lump-sum*-meetodit (tavaline rahastusviis on kulupõhine; kindlasummalise meetodi kui seni erandlikuma rahastuviisi kasutamine on seevastu vastava konkursiteema juures eraldi välja toodud), tuleb kavandada rohkem töopakette, sest nimetatud rahastusviisi puhul sõltuvad maksed töopaketi lõppemisest.

³ Allikas: "Standard briefing slides for experts (HE)" <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/work-as-an-expert> (veebbruar 2023)

- PERTi skeem peab näitama projekti struktuuri töövoogu vaatenurgast – st kuigi sisuliselt on projektis kõik kõigega seotud, tuleks siin keskenduda seostele töövoogu perspektiivist.
- Punktis 3.2 on kasu partnerite, nende panuse ja pädevuse skemaatilistest ülevaatest, kuid seda just projekti fookuse vaatenurgast, st ülevaade peaks põhinema projekti struktuuril, projekti jaoks vajalikel pädevustel. Hea on näidata, et partnerite pädevused mitte ei kattu, vaid täiendavad üksteist. (Kui partnerite rollid ja pädevused eristuvad selgelt, võib neidki kujutada töövoogu või väärtusahelana.) Partnerite seniseid saavutusi sai kirjeldada taotluse A-osas. Konsortsiumi geograafilist hõlmavust aitab näidata kaart.

Hindamise alakriteeriumid peatükis *Implementation*⁴

Assess the proposed work plan, and the effort and resources:

- Is the work plan of **good quality and effective**?
- Does it include **quantified information** so that progress can be monitored?
- Does it follow a **logic structure** (for example regarding the timing of work packages)?
- Are the **resources allocated** to the work packages **in line with their objectives and deliverables**?
- Are **critical risks**, relating to project implementation, identified and **proper risk mitigation** measures proposed?

Do not penalize applicants that did not provide detailed breakdown of costs as they are not required.

Exception: In the case of lumps sums, there is a requirement of a detailed budget table.

Assess the quality of participants and the consortium as a whole:

(Note that important information on role of individual participants and previous experience is included in part A of proposal)

- Does the consortium match the project's objectives, and bring together the **necessary disciplinary and inter-disciplinary knowledge**.
- Does the consortium include **expertise in open science practices, and gender aspects of R&I**, as appropriate?
- For topics flagged as SSH relevant, does the consortium include **expertise in social sciences and humanities**?
- Do the partners have access to **critical infrastructure** needed to carry out the project activities?
- Are the participants **complementing one another** (and cover the value chain, where appropriate)
- In what way does each of them **contribute to the project**? Does each of them have a valid role, and adequate

resources in the project to fulfil that role (so they have sufficient operational capacity)?

- **Is there industrial/commercial involvement in the project to ensure exploitation of the results?**

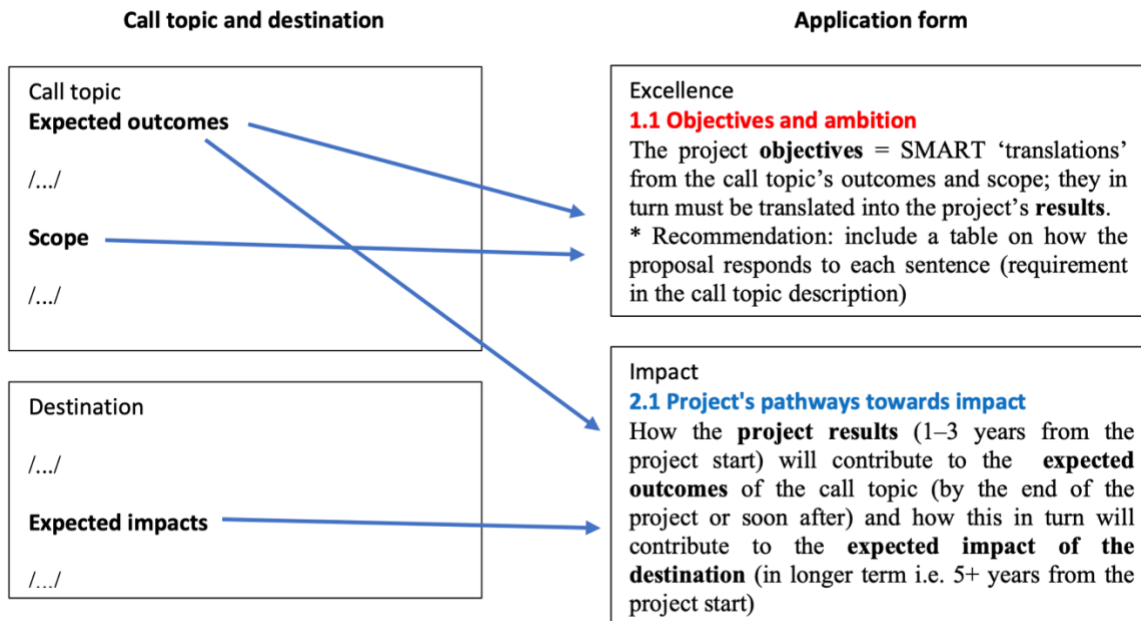
Participants' previous publications, in particular journal articles, are expected to be open access and existing datasets FAIR and 'as open as possible, as closed as necessary'. Evaluate positively if this is sufficiently addressed.

Vt ka ETAGi NCP-de eestikeelsete kommentaaridega taotlusvormi.

Konkursiteema ja taotlusvormi kahe esimese peatüki vahelistest seostest

Kõige otsesemalt viitab taotlusvorm konkursiteemale punktides 1.1 ja 2.1:

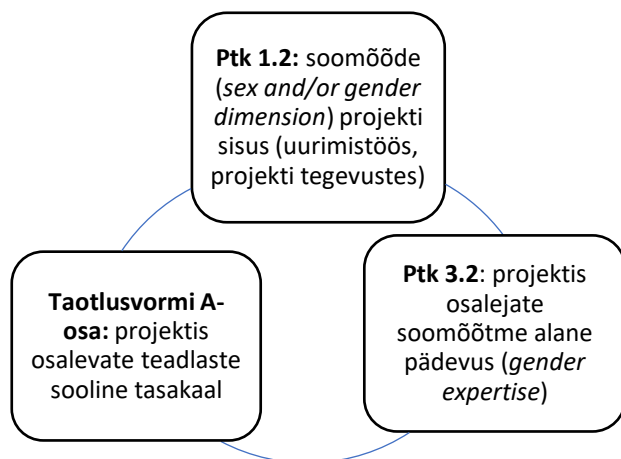
⁴ Allikas: "Standard briefing slides for experts (HE)" <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/work-as-an-expert> (veebbruar 2023)

Taotlusvormi peatükkide vahelistest seostest

Näited aspektidest, mis eri aspektidest tulevad jutuks taotlusvormi eri osades:

- **eetika** – taotlusvormi A-osas eetika-alane küsimustik ja kaks lahtikirjutust (projekti eesmärkide, meetodi ja mõju eetikamõõde; eetikanõuete ja sellekohaste seadustega arvestamine – kummalgi teemal kuni 5000 tähemärki); p-s 1.2 andmehaldusplaani osana. Juhul kui projektis on nähtud ette eetikateemaline tööpakett, siis ka selle lahtikirjutuses.
- **siht- ja sidusrühmade kaasamine** – p-s 1.2 seoses nende kaasamisega teadustöö sisu kujundamisse (*co-creation of R&I agendas and contents*); p-s 2.1 osana mõjuahelatest (*impact pathways*); p-s 2.2 tulemuste levitamise ja kasutamise ning projekti kommunikatsiooni osana.
- **projekti tulemuste levitamine** – p-s 1.2 avatud teaduse nõuetele vastavuse kirjelduses; p-s 2.2 tulemuste levitamise ja kasutamise ning projekti kommunikatsiooni osana
- **intellektuaalomandiõigusega seotud kaalutlused** – p-s 1.2 andmehalduse osana; p-s 2.2 projekti mõju maksimeerimise ja tulemuste kasutamise tagamise osana (IPR-alaseid kaalutlusi hinnatakse p-s 2.2)
- **projektis osalejate taust ja roll** – taotlusvormi A-osas tabelid projektis osalejate rollide ja tausta kohta; p-s 3.2 konsortsiumipartnerite võimekuste "kokkukõlksumise" kirjeldus
- **sooline tasakaal ja soomõõde** (vt järgnevat joonist)

LISA: Peamised allikad ja tugimaterjalid konkursiteema ja taotlusvormi tõlgendamisel

	Kirjutatud nõuded: Mida ja kuidas tuleb taotluses lahti kirjutada?	Laiem kontekst, mis kujundab nii teisi taotlusi kui ka hindajate ootusi: Kuidas näeb seda tüüpi projekt tavaliselt välja?
Konkursiteema spetsiifilised nõuded	<ul style="list-style-type: none"> Konkursiteema (<i>call topic</i>) kirjeldus Teemavaldkonna (<i>destination</i>) kirjeldus Tööprogramm üldisemalt 	<ul style="list-style-type: none"> Varasemad raamprogrammi projektid sarnastel teemadel – edukad projektid F&T portaali, CORDISe või Horizon Dashboardi kaudu
Vastavat tüüpi projekti puudutavad nõuded:	<ul style="list-style-type: none"> Projektitüübi taotlusvorm (nt RIA ja IA oma) ja hindamisvorm (nt RIA ja IA oma) Tööprogrammi <i>General Annexes</i> (nt 2023-2024 kohta) Mudelgrandileping – vt nii põhiosa kui ka eraldi "Euroopa horisondile" pühendatud lisa 5 	<ul style="list-style-type: none"> Varasemad sama tüüpi raamprogrammi projektid (RIA, IA või CSA) – sh nt projekti pikkuse ja ulatuse mõttes – edukad projektid F&T portaali, CORDISe või Horizon Dashboardi kaudu
Euroopa Komisjoni ametlikud juhendmaterjalid:	<ul style="list-style-type: none"> Hindajate koolitusmaterjalid (<i>standard briefing slides ja briefing videos</i>) "Euroopa horisondi" hindajate lehel) "Euroopa horisondi" kommenteeritud mudelgrandileping Annotated Grant Agreement (AGA) – vt nii põhiosa kui ka eraldi "Euroopa horisondile" pühendatud lisa 5 "Euroopa horisondi" programmijuht Horizon Europe Programme Guide Funding & Tenders-portaali elektrooniline käsiraamat Online Manual – NB! ühine kõigile ELi rahastusprogrammidele selles portaalis Muud materjalid "Euroopa horisondi" viitedokumentide lehel 	
Kogenud konsultantide ja hindajate nõuanded:	<p>Näiteks</p> <ul style="list-style-type: none"> Net4SocietyHE check list for RIA and IA proposals Net4SocietyHE check list for CSA proposals NCP_WIDERA.NET proposal pre-screening guide Bridge2HE (üldine/teemaülene) annotated application template CARE4BIO (6. teemavaldkonna) annotated application template ETAGi NCP-de eestikeelsete kommentaaridega taotlusvorm – https://etag.ee/valiskoostoo/euroopa-horisont/osalemise-reeglid/ 	